

LIBER III.

DE

Affectibus Thoracis.

CAP. I.

De Pleuritide.

I.

Hæc descriptio non est sufficiens, quia etiam debet fieri mentio symptomatum & signorum, E. ita

Cum dolore pungitivo, tussi & respiratione difficili; hæc absolvit totam naturam hujus affectus; siquidem non omnis inflammatio potest vocari pleuritis.

Subiectum) est pleura, non solum autem pleura, sed & muscoli inter costales, impossibile enim est quod membrana possit inflammari, non inflammatis etiam simul musculis qui eam cinguntur; Musculi autem sunt duplices, interiores & exteriores, si externi musculi, pleuritis spuria sive notha oritur; si interni, vocatur vera pleuritis.

Plerumque etiam patitur, &c. hæ non enim per se afficiuntur, sed per consensum.

Q. An pulmones semper afficiantur in pleuritide? Affirmativam defendit Platerus: alii contradicunt & plurimi; Ratio cui Platerus innititur est experientia. Verum pleuritis degeneravit in peripneumonia, quando dicitur se invenisse post

extinctionem hominis & apertionem cadaveris; sed quia ibi pleuritis degeneravit in peripneumonia, ideo fuit oris lethalis; pleuritis enim facile potest degenerare in peripneumonia.

Causa) Sanguis sive quantitate sive qualitate peccans; quantitate quando peccat plethora, vasa nimis distendit unde restagnat, acescit, fit acris, erodit tunicas & ita effunditur in pleuram & musculos intercostales, unde vera pleuritis semper fit per anastomosis vasorum, vel peccat cacochymia quando est nimis acris serosus.

Vix per quas influit sunt arteriæ mammariæ, intercostales præprimis, ramus sine pari.

Differenti] Vera est, quando pleura cum musculis intercostalibus interioribus à sanguine acris & seroso afficitur.

Notha est] quando musculi exteriores inflammantur ab humore pituitoso, melancholico, lymphæ crassiore, vel etiam quando dolor lateris, ex improvisio oritur à flatibus, & tunc fallit Medicum quia putat esse pleuritidem.

Q92

Signa

Signa sunt triplica (1) Distinctiva; Distinguentia pleuritidem à peripneumonia sunt. (1) Dolor in peripneumonia minor est & non adeo vehemens ac in pleuritide; ubi sentiuntur acerrimæ puncturæ, quia pulmones non sunt ita exquisiti sensus propter defectum membranarum, è contra in pleuritide afficiuntur membranæ. (2) Respiratio multò difficilior est in peripneumonia, quia organa respirationis per se afficiuntur, in pleuritide verò per consensum. (3) Febris etiam est vehementior in peripneumonia quam pleuritide, quia pulmones sunt propiores cordi majoremque excitare possunt effervescentiam.

1. *Pleur. ab inflammatione diaphragmatis differt; quia hic hæret dolor non in uno latere, sed extendit se ad duo latera, [quia diaphragma non solum alligatum est, &c.] ad partem anteriorem dorsi & posteriorum, estque dolor circumscriptus.*

2. *In inflammatione diaphragmatis semper & in principio adest delirium propter consensum cum meningibus cerebri.*

3. *Pleur. ab inflam. Mediastini differt, quia hic dolor sese versus jugulum convertit, in pleuritid. verò manet in uno latere dextro sive sinistro.*

4. *Pleur. ab inflam. hepatis differt, quia hic dolor non est exquisitus, deinde est infra costas in pleuritide supra, deinde non ita respiratio est difficilis & læsa in inflammatione hepatis, & dolor non est adeo pungitivus, sic etiam in inflammatione lienis febris non est adeo vehemens, respiratio non adeo læsa.*

Signa diagnostica] Dolor lateris punctorius, dolores excitantur varii, obtusi pungentes lacerativi &c. hic est acutus, quia afficitur membrana qua est exquisiti sensus.

Causa etiam quia est humor acris.

[2] *Tussis, oritur propter denegatam sufficientem extensionem organorum respirationi dicorum.*

[3] *Difficilis respiratio, quæ fit ob dolorem & inflammationem, ubi enim est inflammatio ibi tumor, ubi tumor, ibi respiratio non potest fieri rectè, quia pulmones debite non possunt extendi.*

[4] *Febris continua, quæ ascribitur effervescentiæ quæ fit à sanguine extravasato.*

[5] *Pulsus durus, qui fit propter inflammationem membranæ & tumorem arteriæ rigidæ; parvus etiam quia arteriæ non possunt satis dilatari propter tumorem, E. conatur compensare frequentia pulsus, quod non potest prestare multitudine.*

Signa prognostica] Desumuntur à sputo & expectoratione, quando videmus facile & sine difficultate rejici sputum & quidem tale quale debeat excerni; & sic brevi terminabitur; si verò sputum difficulter excernitur & est crudum crassum, cum labore rejicitur, tunc non erit tuta.

Natura pleuritis est acutus morbus qui solvitur l. 7. 9. 11. 14. die si primis diebus sine molestia rejicit sputum, tum ulcera 7. dies non durabunt.

A symptomatibus etiam sumitur prognosis, si statim adsit tremor, delirium, convulsio, malum à copioso serreatu, quia exulceratio major, putredo augetur.

augetur, & si hinc symptomata ingravescent; quia hæc innunt magnam copiam humoris peccantis, etiam sic materia non potest omnis evacuari per secretum, & sic æger suffocatur.

Qui sæpius sit pleuriticus tandem perit pleuritide, quia membranæ valde sunt imminutæ quoad poros, quia humores majori copia influunt & possunt extinguere calorem vitalem, sicut & in apoplexia & epilepsia.

Etiam ab ægris sumitur prognosis; senes difficilius curantur quam iuvenes, quia febris adest quæ nullam habet convenientiam cum senectute.

Asthmatici difficilius curantur, quia pleuritis decet curari per expectorationem, jam autem vasa, bronchia, in asthmaticis sunt obstructa & infarcta materia crassa.

Indicationes curative; hic affectus habet omnes indicationes, quas habet omnis inflammatio.

Humor qui influit indicat cohibitionem & derivationem, qui influxit, resolvendus, digerendus suppurandus, gravioribus symptomatibus occurrendum; virium semper habenda ratio, sanguis indicat revulsionem & derivationem. *Q.* Quomodo. *R.* per V. S. quæ est præsens remedium in pleuritide nempe *cæteris paribus* i. e. si vires consent, si enim insitet crisis vel per menses, hæmorrhoides, seu per alvifluxum vel per anacatharsin. *Q.* in qua parte?

R. V. S. instituta revulsionis gratia semper in latere opposito, quia omnis revulsio debet fieri ad partes oppositas secundum Reg. Medicorum, si derivationis gradum in parte affecta, quia sit detri-

vatio ad partes vicinas, quod si ergo vocatur Medicus 3. 4. vel 5. die instituat V. S. derivationis gratia; Quia minor est copia sanguinis inter partem affectam & oppositam.

Q. si fluentibus mensibus corripitur femina pleuritide, an debeat administrari V. S. in brachio.

R. In brachio potest fieri sed non in tanta copia extrahendus sanguis, ne sanguis interior commoveatur?

Q. Si mensibus suppressis?

R. Si sit vera pleuritis utique potest in brachio fieri, quia morbus ille non fert inducias, postmodum etiam in partibus inferioribus potest, semper Medicus debet esse curiosus, an adsit malignitas, quia datur pleuritis benigna & maligna. E. ibi semper est inspiciendum ad malignitatem potius quam morbum ipsum, adeoque medicamenta debent præparari malignitati resistentia, & sanguis non in tanta copia extrahendus, postmodum corpus purgandum, cum cautione tamen hoc fieri debet & quidem lenioribus, v. gr. tamarind, mann, crassia, syrup. rosar. Fernel, fortiora debent exulare, quia prognosticon est illos qui laborant fluxu alvi interire, jam metus est, ne exciterur talis fluxus. E. abstinendum à purgantibus & E. nema leniter evacuans potest injici.

Si fluxus alvi coincadat in pleuritide & non criticè tunc plerumque moriuntur.

Sudor movendus in maligna præpripis.

Expectoratio juvanda, si sputum non ritè procedat si que crassum & viscidum; quando vero est tenuis & nimis ferolum tum ppandum, succus & syrup. papav.

Q 9 3

erratici

erratici celebris est non quidem expecto-
rationis gratia, sed quia in crassat mate-
riam tenuem.

Medicamenta.

Spermaceti nec ratione febris nec do-
loris adhibetur, sed quia expectoratio-
nem promoveret, habet enim vim attenu-
andi & incidendi humorem crassum &
viscidum.

Sal prunella, quia resistit febre & mali-
gnitati, sic & *nitrum perlatum succus*, *ci-
chor. sylvestr.* aq. *tyrup.* &c. hic recom-
mendatur, & quidem maxime ab Hel-
montio.

Aq. C.C. *galeg. scordii, tinctura bezor-
artica, liquor diaphoreticus Mynsichti*, in
maligna præprimis *tinctura Syrup. de far-
fara, althea.*

Olea lini, olivar. amygd. ol. lini recens
in magna copia prodest, externè etiam uti-
mur in unguentis. Ol. 7. flor. *Mynsichti,
lumbricor. terrestr. anethinum,* ol. *dia-
palma* quod est specificum.

Si sit maligna, ♁ *scorpionum*, *the-
riac. hyperic. simplex & compositum.* Ex-
ternè & internè convenit celebre illud
unguentum seu *butyrum cancrinum* cum
cerevisia calida; internè ad ℥ .

*Emplastr. diachylon simplex, de meli-
lot de mucilagine, Augustanorum, optimè
conven. in pleurit. notha Empl. diaphami-
on. Mynsichti, si à flatibus Empl. de baccis
laure convenit.*

Helmont. maximè commendat *sau-
guinem hirci*, habet vim corrigendi aco-
rem, qui insensus est *massa sanguinea.*

Formula Authoris.

Ad 1. pro succo taraxaci potest substitui
succus berulæ;

℞ . Oculi Cancrorum crud. contus. quia

cocti multam perdunt de viribus. E. vi-
ventibus adhuc cancris debemus eximere.

2. *Diacodium*, si nempe vigiliae adsint.

Ad 3. *Dococtum hoc laudandum, si omi-
tantur purgantia.*

Topica.

Oleum de cucurbita antipleuriticum,
cujus Author *Petrus à Castro observ.* 10.
in tomo primo, descriptio est hæc.

℞ . *Cortic. cucurbit. longioris* ℥. j. vel
ij. olei olivarum vetustissimi xx. xxx. imò
si possit haberi centum annorum ℥. iij. huic
oleo in coque corticem postmodum co-
letur deinde per manicam, est egregium
antipleuriticum.

Observationes.

Emplastrum Ireos. Est carminativum
& sic habet vim resolvendi, E. fuit *Notha
pleuritis à flatibus.*

Formula alia.

Loco purgantis ℞ . *Sem. Melon. cucu-
mer.* aa. ℥ ij. vel iij. contusa emulgeantur
cum aq. flor. acatiar. scabios. card. bened.
aa. q. s. solve in hac emulsione *mannæ* ℥ ij.
aq. *cinamom.* ℥ j. *Misc. f. potio*; Primo
statim die potest exhiberi quia alvus lu-
bricitatur statim die potest exhiberi quia
alvus lubricatur statim, & etiam resistit
pleuritiidi.

℞ . *Spir. antipleurit. Rolsinc.* ℥ ij. S.
Spir. xv. bis xx. Tropffen zunehmen/
ter de die (des Tages drey mahl.)

℞ . *Tinct. antip. Timas à Suldenklee* ℥.
ij. S. *Tinct. nach Belieben zunehmen.*

Cujus Tinctura hæc est descriptio.

℞ . Flor. papav. errat. Mij.

bellid. violar. aa. M℞.

affunde aq. taraxaci, scabios. card. bened.
aa. ℥. j. hederæ terrestris. ℥. ℞.

Spir. sulph. q. s. ad gratam aciditatem.

Stent

Stent in loco calido per horas 7. post filtrantur; adde *syrup. papav. errat* ℥ij. Misc. fiat Tinctura, potest iterum filtrari per chartam si placet.

Pro potu ordinario in pleuritis de sequens decoctum potest dari.

Recipe *Rasur. C. cerv. ℥i℥.*
aq. fontan. ℔vj.

Coque ad remanentiam quatuor librarum, adde *syrup. papav. errat. violar. aa. ℥ij. Spirit. sulphuris ℥℔.* Misc. S. Ordinar *Tranck oder Julep.*

C A P U T II.

De Phthisi.

Phthisis vocabulum generale est. 1. significat omnes extenuationes in genere, 2. in specie illam quae fit ab ulcere pulmonum.

Definitio Auth. est *manca*, & videtur respexisse omnem sive quamcunque consumptionem; in pluribus enim affectibus est consumptio talis, & tamen non semper est Phthisis, deinde etiam in statu naturali est humoris nutritii consumptio, corpus enim augetur & consumitur, potius ita; Est consumptio humoris nutritii ab ulcere pulmonum oriente seu exorta cum tussi & febricula lenta, respiratione difficili, ulcus illud pulmonum lentim inducitur, hinc vapores non magna in copia communicantur cordi sed successive, unde febris lenta & ita tempore corpus contabescit.

Subiectum seu partem affectam Auth. dicit glandulas lacteas, verum confundit hic affectus infimi ventris cum morbis pettoris seu thoracis, generaliter phthisis sumitur, quatenus comprehendit omnes atrophias, specialiter vero & strictè pro ulcere pulmonum ut paulo ante dictum.

Causa secundum Auth. est (1) sanguis acris & serosus, (2) succus pancreaticus,

quando sanguis fit nimis tenuis ut transudare possit vasa pulmonum, (3) crassior chylus qui transcolari nequit per glandulas mesenterii, (vel quando crassior chylus abit ad vasa lactea illaque obstruit,) unde tabes quæ videtur sæpius in infantibus.

Interim vesiculæ pulmonis) describit Author symptomata effectus hypochondriaci, phthiseos, lienis, mesenterii.

Ulcus pulmonum tabem esse non admittit dicit A. concedimus, interim tamen illud ulcus excitat tabem.

Quos aperuit Auth. periere phthisis hepatica, atrophia, obstructione mesenterii.

Causa vera proxima & immediata huius morbi est exulceratio pulmonum (ulcus pulmonum;) mediata est quidam humor aeris & corrodens, qui in pulmonibus excitat illam exulcerationem.

Humor ille acris generatur vel vitio coctionum alvi, vel in partibus quæ effundunt illum in cerebrum, ex quo destillat in pulmones. Vel generatur in ipsis pulmonibus ubi præcedit hæmoptylis dum non omnia sanguis rejicitur sed remanet aliqua pars quæ accescit, postea extravasatus erodit,

Sepa

Sapè humor nondum acris destillat, qui tamen dum remoratur in pulmonibus fit acrior & acefcit.

Sapè pulmonum vitium est hereditarium consistens in nimia laxitate pororum & molitie, unde facile recipiunt humores, hinc phtifis multis familiis familiaris morbus & proprius.

Oritur etiam sapè è turberculo, quo tandem suppurato pus effunditur in pulmones, & nisi rejiciatur facile excitat exulcerationem; rumpitur autem in abscessu illa vesicula per nimium motum, & effundit pus in cavitatem thoracis suâ acrimonia exulcerans & corrodens pulmones.

Cause externe: phtifis est morbus contagiosus, qui per miasmata facile transplantatur, hinc qui vivunt cum phtificis se invicem inficiunt, uti conjuges, si enim maritus est phtificus facile conjux inficitur & contra, imò Riverius dicit periculosum esse fratres & sorores intrare cubicula, quia miasmata reperiant ibi similes poros; inter causas externas etiam infertur halitus felis, qui infensibilissimus est pulmonibus quod testatur Matthiolus.

Calx viva recenter extincta per particulas causticas & acres excitat exulcerationes pulmonum, unde in Muscis recenter de albattis periculosum vivere, & artifices qui circa tales res versantur plerumque fiunt phtifici.

Sex res non naturales etiam addunt symbolum cum primis.

Aër autumnalis, ubi frequenter inchoatur phtifis propter inæqualitatem frigoris & caloris, quæ concitat destillationes quas pulmones excipiunt. Vini etiam

usus nimis multum contribuit, hinc in Austria phtifis admodum est familiaris, (nam pp. vile pretium bibunt admodum liberaliter:) quia exinde generatur sanguis acris ad destillationes multò facilior.

Phtifis est morbus contagiosus: (ut supra) de consanguineis & consuetudinem inter se habentibus hoc intelligendum, & qui admodum inter se familiares sunt, ut inter conjuges fratres & sorores, quia habent ejusmodi porosum & ejusdem figura.

Autumnus tabidis malus dicitur Hippocratis.

Differentia } Auth. ponit 3. species, 1. non est vera species phtificos 2. secunda etiam non, potest tamen præcedere veram phtifin, quia propter illam tussim & motum continuum vesiculæ ex quibus metis constant pulmones illæ laxantur, & excitatur sputum cruentum, quod quomodo inducat phtifin supradictum. 3. Quæ oritur à lymphâ crassâ sed & acri & tenui instituente diapedesin tum à lymphâ destillante in catarrhis.

Vera differentia & species sunt quatenus est vel hæreditaria vel adventitia, quatenus generatur vel in vel extra pulmones, vel à catarrho vel hæmophtifi præcedente alia à corruptione proprii alimenti in pulmonibus.

Tussis potest esse causa propter continuam motum quia per istum relaxantur pori.

Signa diagnostica } imminentis desumuntur ab ipsa corporis statura, talem describit Hippocrates quando dicit, qui habent pectus angustum & depressum collum oblongum, scapulas alatas & pro-

prominentes suntque valde macilenti, hi sunt proclives ad phthisin.

A. Incipientis dicitur signa sunt inflatio ventric. tumor abdom. potius sunt illa signa affectus hypochondriaci. Vera autem sunt tussis, dolor thoracis. sputum salsum & aliquo modo amarum.

Consummata sunt sputi purulenti & cruenti rejectio, dolor circa os sternum & dorsum, febris non solum continua hectica, sed & putrida intermittens, vocaturque tertiana duplex.

Q. Quare appetitus sit magnus in consummata phthisi?

iv. Propter acrimoniam sanguinis qui glandulas ventriculi ingressus generat fermentum acre in ventriculo, quod causa appetitus aucti ad mortem ulque.

Tussis continua quæ probè consideranda, quia catarrhus sæpe mentitur phthisin.

Sputum phthisicorum injectum aq. frigida statim petit fundum, estque coloris cineritii & minus album quàm pituita sæpe sputum est mixtum ex pure & pituita. Pituita verò si injiciatur in aquam quidem ad fundum tendit, sed etiam cohaeret & dissolvitur.

Prognostica. Phthisis habita majori dicitur Auth. curà abdominis facilè curatur in principio; Hoc quidem verum est si causa est in abdomine, alias temerarium est dicere phthisin facilè curari in principio, siquidem recens pulmonum exulceratio curatu difficillima. Phthisis incipiens curatur difficillimè, confirmata nunquam & incurabilis penè; Hipp dicit aliquid de signis phthiseos prognosticis quæ videantur, & aphorism. 12. 14.

idem dicit; qui tunc vexantur, si sputum carbonibus injectum graveolet & capilli decidunt, lethale est.

Potissimum signum prognosticum desumitur à Diarrhœa quæ periculosissima, & omnes moriuntur super veniente alvi fluxu, quia exiguus ille succus nutritius quia adhuc adfuit, per talem fluxum colligativum eliminatur totus.

Indicat. Ulcus indicat absterfionem & conglutinationem, materia in pulmonibus contenta indicat expectorationem per epicrasin, febris refrigerationem, & consumptio humectationem.

Diæta debet esse refrigerans & humectans, victus sit analepticus, v. g. hordeata, amygdalata, pineata, otyzita, avenata; cibi boni succi qui valde reficiunt vires. Vitandi cibi acres, nimis conditi aromatibus, cibi salsi & alii.

Vinum etiam nocet phthisicis, valde enim exsiccat & acrimoniam acuit & sic sanguis fit acrior.

Pro potu ordinario convenit aq. refrigerans saccharata, hydromel tenue, decoctum Chinæ &c.

Medicamenta in genere.

Purgantia phthisicis tuto non possunt exhibere nisi oriatur à catarrho, tunc in principio locum habent.

Exulare verò debent in consummata, quia inclinant ad alvi fluxum, omnibus abstinere debemus medicamentis aloëticis, quia aperiunt vasa (& conveniunt in suppressione mentium & aliis) propriis

R r mis

mis si processit hamophthisis, hinc non tuto exhibetur Elixir propriet. Crollii per aloin, quod tamen Crollius valde commendat.

V. S. in principio potest concedi, quia febris illa domatur & sanguinis acrimonia mitigatur.

Quer. an aliquid immediatè possit transire ad pulmones per asperam arteriam.

R. Putamus aliquid posse communicari & ingredi caput asperæ arteriæ seu laryngum, nempe illa quæ sensim liquefcunt in ore [ut saccharata etiam sed non acida] hinc rotulæ præferuntur aliis medicamentis de Syrupis &c. Lac potest satisfacere pluribus indicantibus, quia constat triplici substantia;

(1) Serosâ, quæ abstergit ulcra,
(2) caseosâ quæ conglutinat & (3) butyrosâ seu glutinosâ, quæ nutrit & humectat.

Lac asininum præfertur reliquis, quia est serosius & tenuius, facileque vala permeat & magis abstergit, sic & lac muliebre.

Contra indicantia quæ impediunt usum lactis, sunt 1. capitis dolor & imbecillitas, 2. magnitudo febris, quia lac statim coagulatur in ventriculo, præprimis si appetitus sit nimium auctus, 3. si flatulentus simul adsit affectus, quia viscera flatibus magis sic distenderentur.

Auth. §. 8. dicit se acidis feliciter usum se. in illis speciebus quas describit, conveniunt acida v. g. in atrophia splenetica & hepatica in acrimonia succo pancreat. quod tamen in veris phthisicis nequaquam procedit, præsertim ubi metus

est ulceris & exulcerationis periclitatur non solum salus Medici sed & sanitas agra.

Medicamenta antiphthisica.

Radix China &c. possunt addi radix farfara, liquirit. pimpinell. fol. capillor. veneris herb. tussilaginis, agrimon. flor. farfara, bellidis minor. papav. errat. sem. althea: Amygdalas non amo, dicit Auth. ideoque rejicit etiam emulsiones amygdalatas. Respicit enim hic ad obstructions. E. quia in hoc affectu est obstructio Mesenterii utique non conveniunt, quia habent vim obstruendi, in vera phthisi verò maxime conveniunt emulsiones ex amygdal. etiam amygdala in substantia, quia nutriunt, sed tamen non adeo crassæ esse debent emulsiones, & ad mensuram aqua libra dimidia amygdalarum sumatur tantum, tunc fit tenuis & diuretica estque suavis, si vero nimis sit crassa, auget obstructions ventriculique gravat.

Santalum citrinum) quod actimoniæ & faldinem totius massæ sanguinæ corrigit est optimum; hinc decoctum Santali recommendat Riverius, præprimis in phthisi ab humore acri primarium & secundarium, decoctum secundarium potest adhiberi pro potu ordinario in prandio & cœna, si 4. lb. 3q. & ʒiv. ligni Santali sumantur & coquantur ad tertiam partem, postea speciebus iterum affunditur liquor & coquitur, bis de die sumat manè vesperique: omnes aquæ antihæctica conveniunt ut Schröderi, simplices etiam ut aq. veronica farfara.

Spiritus sulph. &c. Hi spiritus sunt suspecti

spe&i quia sunt spiritus acidi, ab illis debemus abstinere in phthisi vera quia augent exulcerationem valde, talia sunt omnia acida,

Balsamus sulphuris simplex & anisatus. Nimio si adhibetur promouet phthisin & exulcerationem, sed si ritè & cautè exhibetur non singulis diebus, sed ter saltem singulis septimanis alternis diebus mane jejuno ventriculo in brodio vel liquore ad gr. v. ultra gr. 5. non debet assumi.

Elixir propriet. est suspectum, est enim medicamentum aloëticura, omnia enim aloëtica aperiunt vasa.

Syrupus ex floribus hyperici, de hyssopo, farfar. valde commendatur, ut & syrupus hederae terrestris, talem habet Quercetanus.

Formula Authoris.

In 1. debent omitti *Salprunell.* & *Tartarus Vitriolatus*, possunt substitui *extra&ctum liquoritiae*, *croci*, *enulae pulmonum vituli*, *loch.* *sani* & *expers.* *Species diaireos.*

2. Linctus potest tolerari si adsint vigiliae, quia *diacodium* infert somnum, deinde si febris adsit, convenit *Sal. prunell.* & *bezoarticum minerale.*

3. *Apezema*, tumor pedum & fluxus alvi quando coincidunt, actum est de ægro, si alvus est obstructa, potest adhiberi *syrup. rosar. solutiv.* simplex sive compositus, compositus datur ad ℞.

Observ. 1. Affectus hic defectivus non est phthisis sed potius atrophica scorbutica, omnia opiata debent exulare in phthisicis, & etiam opiata adstringunt thora-

cem, & ita impediunt expectorationem ut materia excerni nequeat, quia humorem incrassant.

2. Inquit periculum purgativum medicamentorum, *Infantes sepius laborant tabe*, quia obstruuntur vasa mesenterii (ex obstructione mesenterii) ubi convenit *unguentum de Artanita*, *Syrup. diacor. i. e. de Carthamo*, commendatur in infantibus *Spiritus vitrioli martis*, quando infantes contabescunt sine manifestâ causa habet egregiam vim aperiendi; NB. *Lactantibus non ita tuto potest exhiberi*, quia lacia ventriculo faciliè coalescit, ergo longo post cibum tempore debet exhiberi iis qui laborant atrophica splenetica vel hepatica non vero in vera phthisi.

Formula dilata.

Gelatina antiphthisica, quæ primario scopo qui est confortari vires, egregie inservit [leu vires tantum respicit] ℞. *Caponem unum evisceratum* in particulas minutas concisum, omnibus ossibus concussatis; *partem dimidiam hepatis cordis*, *pulmonum vituli*; *hepar gallinarum numero 4.* *cancrorum fluviatili-um numero 20.* *Limacum recentium sale & aqua lotarum*, *radic. consolid. major.* ℞i℞. *herb. scabios. veronice plantag.* aa. *recentium* ℞j. *flor. recentium rosarum rubrarum* ℞℞. *hepatica*, *anthos* aa. ℞ij. *succi tussilaginis* recenter expressi, *seri lactis capril.* aa. ℞x. *cinamom. nuc. moschat.* aa. ℞ij. *maceris*, *croci* aa. ℞j. *rad. Chinae electæ* in taleolas concil. ℞i℞.

R r 2 Conci-

Concisa & contusa immitantur lagenæ stannæ quæ clausa & vesica obducta (ne pereant vires) coquantur alio in vase aquâ repleto per horas 5. vel 6. post fiat expressio & vel a. Galatina in patina stannea vel terrea. Est egregia restaurans & humectans in phtisi, potest exhiberi vel per se, vel potest dissolvi in iusculis & quater de die exhiberi, dosis potest esse ℥℥. ad ℥j. grati sapotis & odoris est.

Decoctum antiphthificum.

℞. Rad. recent. symphyt. maj. ℥℥. China electa ℥j. herbarum recent. veronica hepat. nobilis russilag plantaginis minor. scabios. aa. ℥ij. rosmar. ℥vj. incisa coquantur in lacte caprillo recenti ℥℥. vj. ad remanentiam 4. libr. f. Colatura & dum adhuc fervet injice conserv. rosar. rubr. recentium ℥ix. cinamom. opt. ℥ij. coletur & filtretur. S. Lungen Trancf / bis de die exhibendus, dosis ℥iv.

Emulso antiphth. quando vigilæ urgent, siquidem illæ valde urgent & tamen opiata non audeo exhiberi.

℞. Pinear. mundat. pistaceorum de-corticator. aa. ℥℥ contendantur cum sero lactis caprili & emulgeantur.

Colaturæ ℥ ii℥. adde Syrup. & succ. russilag. dosis est haustus pro iubicu ægri.

Balsamus sulphuris anisatus ita debet præcipi.

℞. Balsamus Tartaris anisat. ℥j. S. Brust Balsam über den andern Tag 4. Tropfen Morgens zu nehmen.

Rec. Aq. Veronic. loch. san. Sex-

pert. farfar. aa. ℥j. pulmonum vituli ℥℥. Syrup papav. errat. ℥℥. vel ℥vj. M. c. S. Wasser zum Balsam. In hoc liquore potest allumi ball. Tartaris anisat.

Et hæc de phtisi quoad exulcerationem.

Jam quæ respiciunt ipsam catharrum si à defluxionibus & catarrhis à capite ruentibus in pectus, conveniunt sequentia.

Rec. Mass pilular. de succino Cratonis ℥j. resin. jalapp. gr. v. vel vij. cum tin-ctura succini, f. pilularum. xv. S. Stuffs Pillen vor Schlassengehen auff einmal zu nehmen.

Rec. Conserv. rosar. veter. ℥iij. pulv. succin. albi ppti ℥j. bol. armen. ℥j. massichis, thuris albisimi aa. ℥j. Species diatrageanth. frigid. recent. dispensati Div.

Spir. rosat. gtt. xj. Misc. f. Ele&uar. cum syrupo papav. erratici. S. Stuffs Lattwerg / Morgens und Abends einer welschen Nuß groß zu nehmen.

Possunt inde confici morsulæ, si loco syrup. papav. cum f. q. sacchar &c. debet etiam minui conserv. rosar. ita ut ℥℥. &c.

Convenit sequens pulvis Diurmetri-erbi quem recommendat in prax; ℞. pulmonaria aurea ℥℥. margaritarum orientalium pparum ℥j. sacchari rosati tabellati ℥ij. Misc. fiat pulvis. S. Röstliches Pulver alle drey Stund 2. Messerspiß voll.

Cerevisia medicata hæc potest esse. ℞. Herb. Veronica M. iij. farfar. pulmon. pilosell. scabios. aa. M. ij. rad. China ℥j. farfa-

sarsaparill. ℥ij. vel iij. Incisa grossè dentur. S. Species ℥i Raduter. Vier.

Externa Medicamenta non sunt negligenda, & si à defluxionibus, conveni sequens cucupha.

Rec. Herbi *Origan. serpilli. majoran.* aa. p. ij. *flor. lavendul. anthos, rosar.* aa.

p. ij. *rad. Irid. florentin.* ℥ij. *gummi juniperi* ℥i℞. *thuris, mastichis, succini, styracis* aa. ℥j. *rasur. ligni Rhodii* ℥ij. Incisa & contusa dentur ad chartam. S. Species ℥ur *Hauben* / quia sic confortatur cerebrum & humores acres revelluntur.

CAP. III.

De Febribus.

Febri ratione essentia formalis consistit in effervescencia sanguinis; quidam definiunt per intemperiam calidam, sed illa potius est effectus.

Cerebrum] Hinc conqueruntur de cephalalgia & dolore capitis est læsum. Circulatio aucta per pulmones, &c. quia horum viscerum actiones videntur lætæ, pulm. quia adest difficilis respiratio; cor læditur, quia pulsus est celerior & auctus; adest lassitudo artuum.

Partes affectæ, febris est morbus universalis, hinc afficiuntur plures partes, dantur quidem febres in quibus non omnes partes afficiuntur; sic in febre tertiana solum ventriculus afficitur; in quartana intestinū duodenum, in intermittente aculatur pancreas, in quartana intermittente glandulæ mesenterii quæ sunt obstructæ, in febre arthritica omnes artus, & sic pro diversitate febris afficiuntur partes.

Causa. Causa secundum Aurb. qui sequitur Sylvium, est in ventriculo, quatenus is non bene concoquit, oritur febris continua, quatenus succus pancreaticus non bene sese miscet bili, unde generatur

fermentum febril. quod communicatum per venas cordi, excitat talem effervescenciam. Tertianæ oriuntur à bile quatenus vel nimis est tenuis vel nimis oleosa & pinguis, causa febris intermittens hæret adhuc in ventriculo, hinc ab usu Emetici alicujus facile cessat, febr. quartan. intermitt. est in pancreate.

Causa externa contusio, quæ tamen solum febrim symptomaticam, quæ supervenire solet vulneribus, excitat.

Frigus] Quatenus per pororum contractionem fuligines retinentur, hinc augetur effervescencia sanguinis.

Differentia] Veteres vocant, quæ quotidie & singulis diebus occurrunt: in natura dari negat Author, in quo tamen refragatur & rationi & experientiæ, apud nos enim utique dantur continuæ.

Signa diagnostica] Signum pathognomonium est pulsus celerior vel aucta circulatio, idè non difficile est febres cognoscere, verùm in malignis difficilimum est cognoscere.

Pulsus semper est celerior; Oppressus est nempe in paroxysmo, in horrore &

Rr 3 id

in principio paroxysmi ob rigorem, quia sanguis cito rapitur versus cor; pro diversitate humorum diversi excitantur dolores, punctorius à bile à particulis acerbis & pungentibus, si cito evomescit à flatibus, ab humore melancholico crasso & feulentio gravativus oritur,

Conqueruntur de anxietate cordis & precordiorum, sed hac fit potius & sepius in febre scorbutica, ad hoc etiam si animi deliquium accedit, signum infallibile est esse humorem scorbuticum, & sic febrim scorbuticam. Distinguendum est inter anxietatem, si enim adsit anxietas cum nausea & vomendi desiderio tunc causaheret in ventriculo, sin verotalia signa non adsunt, tunc utique causa est in corde quatenus sanguinis accensio non rite perficitur; interdum adest rigor.

Ut plurimum febres incipiunt cum horrore, (quod intelligendum de febribus benignis non malignis) causa sunt halitus acres, qui alias temperabantur particulis oleosis, illi sui juris facti genus nervosum vellicant, unde rigor sive horror.

Multi vomunt &c. Si nimirum materia (bilis) adhuc hæreat in primis viis, si verò altius hæreat fermentum febrile, abest desiderium vomendi.

Postmodum sudant] Sudores in fine paroxysmi plerumque copiosi erumpunt, quatenus in illa effervescentia fuligines penetrarunt poros & eliminantur particulae acres biliosae quæ fuerunt fermentum, & tum signum est febrim terminatum iri in paroxysmum.

Sæpe etiam sopor] in principio est, dum particulae sulphureæ occupant medullarum & obstruunt poros, ut spiritus animales excurrere nequeant.

Prognostica] Febres intermittentes quamvis difficiliter curentur, sunt tamen tutiores, quia feruntur inducias & moras & saltem per inter valla affligunt; febres verò continuæ sine intermissione affligunt & ut plurimum conjunctam habent malignitatem. E. semper alexipharmacea intermiscenda sunt.

Quartana Medicorum vocatur Opproprium ob difficilem rationem curandi, quia ejus causa hæret profundius, cujus focus est lien obstructus humore melancholico & tenaci: In hoc morbo si in ullo alio maximè valet diæta, quia febris hujus causa non solum consistit in liene & obstructione hypochondrii sinistri, sed in defectu debitæ spiritaliscentiæ, hinc declinant ad hydropem, hinc urina non adeo tingitur, quia partes sulphureæ non rite franguntur, hinc est instar aquæ fontanæ.

Febres tertiana continua, sunt admodum periculosa: ut & duplices tertianæ, continuæ quotidianæ.

Tertianæ simplices facillè curantur, si non sit tertiana scorbutica, ubi requiritur experientia Medici & obedientia ægri.

Indicationes Curativæ Ventriculi &c. Interdum etiam cordis & cerebri major habenda ratio, nempe ubi adsunt deliquia, anxietates cerebri, quando adest nimius capitis dolor ne orientur motus convulsivi.

Æger aëri non exponatur, quia, ut diximus paroxysmus terminatur sudore. E. si obstruuntur pori non potest terminari.

Bilis acrior temperanda in febre tertiana; Crassa incidenda in quotidiana continua.

Humores abundantes evacuanda, debemus

bemus distinguere febres, quia aliqua febres fortissima requirunt purgantia.

Si ophthalmia afficiantur aegri, aut pulmones sint debiles, si laboraverint hamoptysi abstinentium Emeticis.

Curatio) Humores prius præparandi, quo mitius enim tractantur eò mitius febris invadit ægrum.

V. S. convenit in omnibus febribus, excepta hectica, in febribus continuis caute propter malignitatem latentem, sic & in malignis.

In febre tertiana simpla etiam caute, si addit consuetudo & plethora. juvat.

In quartana sive quartanariis nocet, quia spiritus vitales profunduntur, deinde quia sanguis valde est corruptus, hinc non solum cacochymicus sed & bonus exiguus adest.

Laudamus clysteres, si ante paroxysmum sive brevi in principio paroxysmi adhibeantur, (in paroxysmo etiam statim possunt adhiberi,) materia enim tum hæret in primis viis, quæ deinde paroxysmo subducitur.

Purgans 4. l. 5. horis ante paroxysmum debet exhiberi, ut nimirum edat operationem antequam invadat paroxysmus, quia purgantia sæpius augent febrem.

Laudantur Sudorifera in quartana, quia juvant spiritualem sanguinis, præcipue salia quia intus habent spirituosas particulas.

Salia fixa in febre tertiana intermittente & quotidiana. Volatilia in quartana & malignis.

Medicament. Febrifuga.

Possunt addi omnes radices aperientes; China China debet exhiberi præmissis

præmittendis, quando corpus est bene expurgatum à primis viis, tunc ad ℥j. una vel altera hora ante paroxysmum.

Fol. absynth. centaur. minor. fum. in vino medicato conveniunt, alias enim in substantia rarò exhibentur.

Pulvis card. bened. potest per se exhiberi ad ℥j. in febre tertiana specificum.

Semen Milii Solis ad ℥j. exhibetur pro specifico.

Aromata cautè exhibenda præprimis piper; cujus grana integra debent deglutiri; in febre tertiana & quartana, quotidiana 3. grana piperis cum aq. sambuci, vel card. bened. tribus horis ante paroxysm. deglutiri possunt.

Camphora rarò internè sed frequentius externè appenditur pro amuleto in omnibus febribus, nocet capite dolentibus, idcirco interesse non datur.

C. C. Sal. armon. præprim, flores & spiritus ejus salsus & acidus. Sal prunellæ præprimis in febre continua & ardente. *Salia plerumque adhibetur ad ℥ss.*

Aqua antifebril. Timai à Guldenflee Taraxaci, in tertiana pulmonaria, galegae, card bened theriacol. è typhis cervorum, cordialis frigida Saxonia, acetosa, Sal etiam illud quod remanet in præparatione spiritus salis armoniaci acidi, si exhibeatur ad ℥j. ante paroxysmum. Spiritus salis dulcis præparatur ex anatica proportione spiritus salis & vini per ternam cohobitionem. vocatur etiam arcanum salificatum; ad gr 9. 10. l. 15.

Spiritus sulphuris etiam hic convenit.

Purgantia.

Extract. Cathol. Crollii & August. à ℥j. ℥ss. ad ℥ij.

Empla-

Emplastr. antifebril. Strobelgeri, cuius modus præter bendi talis. *Emplast. antifebr. Strobelgeri* ℥ij. ducatur super alutam, f. *Emplast. n. 2.* in forma capitati Hispanici. *S. Zieber. Pflaster* debet per 9. dies imponi carpis manuum seu pulvisibus c. pulv. Cornachini qui describitur apud Schröderum, ex his *℞ Crem. Tart. ℥j. apius est. quia post purgationem etiam præcipitat: scammon. ppr. gr. ʒ. ad ʒ. antimon. diaphor. gr. 8. f. pulvis S. Purgier. Pulver auff einmal Tinctura rosar. bellidis potest injici in potum, aq. theriacalis loco prophylactici potest substitui.*

Dulcia semper sunt suspecta in febribus. E. in hisce Receptis debent omitti.

Curatio febris continua.

Premissa V.S.] & purgatione si opus fuerit concedenda febricitantibus cerevisia tenuis, cui instillari potest tinctura florum bellidis, rosarum.

In formula secunda aq. theriacal. aq. antifebril. ad ℥ij. Sacchar. pecc potest omitti. Vid. paulò ant.

In febribus continuis suspecta sunt purgantia, quorum loco conveniunt clysteres infusiones laxative.

Tertiana & quartana intermittent, bene potest addi *pulvis antifebril. Crolii* ℥ß.

Ubi purgandum?] In tertiana possunt esse fortiora, in quartana leniora, Auth, contradicit quod quidem potest concedi si materia hæreat in primis viis, si verò materia hæreat in intestinis tum utique debent exhiberi fortiora in quartana, alias si in stomacho, in tertiana fortiora conveniunt.

Observationes.

In observ. non ritè Author præscripsit rotulas aperientes propter mensum oppressionem, in quorum laxatione tota consistebat.

Salia] Commodè admiscuntur purgantibus, quia sic acuitur vis eorum cathartica sive purgans.

Obf. 2. Saccharum illud semper potest omitti, possunt addi etiam salia volatilia quæ majorem vim habent.

De Febribus non putridis Ephemera, Synocha & Hæctica.

Divisionem febrium in putridas, & non putridas nonnulli rejiciunt & dicunt non esse dicendas putridas, quanquam putredo potest demonstrari, & quod semel putredini obnoxium est, nunquam potest reduci ad pristinum statum, ideo vocant febres fermentativas.

Ephemera] Dicitur etiam diaria à duratione quia unicum saltem durat diem, ideo quandoq; non indiget curatione.

Habet etiam sua signa distinctiva ab aliis febrilibus; non adest cibi fastidium, non adest horror sive saltem levissimus, urina non mutatur sed sanorum similis remanet, quia calor iste præter naturam non diu durat. E. nulla talis corruptio etiam fieri potest.

Curatio] Fit per refrigerantia & humectantia, hinc convenit decoctum alterans usitatum, decoctum hordei cum vel C.C. vel cum C.C. præparat. decoctum hordei, decoct. citri Mynsicht. aque refrigerantes, ut aqua lactuc. Endivia. è succo citri, tinctura rosarum, violarum.

Exter-

Externa refrigerantia debent simul esse cordialia quæ in forma Epithematis possunt applicari ut *aq. rosar. borrag. acetum rubi* idæi cum speciebus pro epithemate cordis.

In purgantibus] Medicus hic debet esse cautus, quia per abusum degenerat in Synocham simplicem & putridam; ideoque valde debent esse lenia *syrup. rosar. solutiv. rhabarb.* in decocto *Tamarindorum* infusa.

Differentia: si ab aëre frigido frictiones sunt instituenda; inunctiones cum chamomilla in quo nitrum dissolutum fuerit, alii hoc uiuntur in febrî petebialî ut maculæ erumpant.

Internè conveniunt diaphoretica, pulvis antifebril. *Senn. antimon. Diaphoretic. tinctura bezoartica.*

Sæpe ab ira & exandescencia.

Tunc conven. *Magister. eboris, dens castorei, ebur sine igne* pptum: & hanc methodum possumus imitari etiam in aliis morbis ab ira inductis.

Si à Mœrore.

Tunc convenient cordialia confortantia, *os de corde cervi, species lasificantes Galeni Magisterium perlarum,* & quæ sunt alia.

Sin vero à Vigilîis.

Convenit emulsio amygdal. cum semine papav alb. preparat. præpitivis extrahi potest cum *aq. hypnotica* *Doracrelîi.*

Sapius qui dediti ebrietati, sequenti die incurrunt in ephemeram, ubi conveniunt *julep. refrigerant. & confortant. pulvis hepaticus ruber, Ebur sine igne, fe-*

cula sive pulvis annonis, & omnia quæ ventriculo fermentum restitunt.

Synocha simplex.

Hujus ratio formalis consistit in ebullitione sanguinis sinceri.

Signa, sunt lassitudo corporis, quæ percipitur ab ægro & adstantibus, in malignis quidem etiam lassitudo adest, vix tamen ab ægro & adstantibus percipitur, cum agant ex insidiis.

Æternum signum est narium pruritus, qui oritur ex ebullitione & nimia copia sanguinis, unde particulae acres pruritus excitant pungendo.

Tertium est mador cutis, non vero sudor, omnis quidem sudor est mador sed non contra, si quidem in sudore ingens adest humiditas.

Curatio curatur V. S. adest enim plethora & sanguis ebullit, antequam autem administretur debet prius injici Enema aliquod.

2. Evacuazione, purgantia debent esse leniora, ne degeneret in Synocham putridam.

3. Alteratione, ut *serum lactis*, ubi egregie convenit, refrigerat enim & alvum laxat, nisi adfit fluxus alvi symptomaticus, laudatur etiam *aq. seri lactis*, hinc *Moræus* ferè in omnibus formulis ea utitur.

4. Corroboratione seu confortatione, quod fit *conserv. rosar. vitriolat. acetosa, acetosella, conserva pulpa citri etiam; Species diamargar frigidæ* quæ debent esse recenter præparata vel dilpenlata, quia facile rancorem contrahunt propter minima ingredientia, quod notandum.

Victus debet esse tenuis & in pauca quantitate suppeditari ne augeatur plethora, & ne febris degeneret in putridam.

Ss

Febres

Febres putrida.

Curatio harum consistit in humoris putridi evacuatione.

An conveniat V.S. merito hic dubitatur? Resp. conveniet si plethora adest etiam primis diebus statim administretur, si hæc absunt magis nocebit.

Per Purgantia & Emetica, aq. benedict. Rulandi ad ℥β. mercurius vitæ ad gr. iv. tartarus Emeticus Mynsicht. ad gr. iij. sal. vitrioli ad ℥β. vitriolum vomit. ad ℥j.

Clysteribus semper debent admisceri quæ resistunt putredini ex absynth. centauro. min. card. bened. scordio.

Humore evacuato aliquo modo vel per vomitum, vel per alvum adhibentur diaphoretica & sudorifera, præcipuū est C.C. antim. diaphor. sal. card. benedict. C. C. absynth. gentian. imperator. Centaur. min. flores salis armoniaci & spiritus ejus, *Elixir febrile*, (torsan vitrioli) Mynsichti, est egregium & resistit putredini valde, datur ad gr. 20. l. 30.

Alumen tinctum prodest ℥β. describitur à Mynsichto, dicta talis instituat quæ resistat putredini, si ager non adeo debilis, nunquam debet cibus exhiberi ante paroxysmum, unde cibus post paroxysmum alii post recte suadent exhibendum.

Casus seu febris ardens.

Est vel cum vel sine malignitate, illa & confortantiaper sola alterantia hæc per diaphoretica & alexipharmaca curatur: primo die conceditur purgatio ex lenius, ex vomitivum & sale vitrioli & pulveresati, Pro alteratione & refrigeratione convenient nitrum, tinctura rosarum vitriolarum.

Primis diebus non statim imponenda sunt externa refrigerantia, ne decipiatur Medicus, latet enim sæpe malignitas, quæ sese prodit sequentibus diebus.

Febris tertiana continua.

Nunquam quidem intermittit, interim tamen uno die magis affligit quam alio unde alterat, *curatur V.S.*

2. Evacuatione per inferiora lenia, ut ℞. manna elect. ℥β. cryst. allor. sulphur. ℥j. solve in l. q. decocti tamarindor. f. potio. S. Sauerlich Laxier. Francef.

Vel ℞. Syrup. de cichor. cum rhabarb. ℥j. rhabarb. pulverisati ℥β. Cryst. allor. tartari ℥j. aq. tamarisc. q. s. f. potio.

Vel ℞. Rad. cichor. taraxaci aa. ℥ij. folior. fenne ℥ij. Rheielecti ℥j. stor. cichor. violar. aa. p. j. crystalli tartari ℥j. (℥j.) infunde in l. q. aqua taraxaci per noctem, mane ebulliant ad Tartari dissolutionem: Colaturæ ℞. ℥j. β. adde syrup. rosar. solutiv. ℥j. m. f. potio.

Vel in forma boli ℞. confero. rosar. ℥ij. pulv. jalapp. ℥j. scammonii rosati, gr. iv. f. l. a. bolus pro una dosi.

Vel in forma pilulari; ℞. extract. Rhei (rhabarb.) compositum ℥j. scammon. præparat. gr. v. cum essentia absynthii f. pilulæ pro una dosi.

Alterantia sequuntur.

℞. Aquam taraxaci, endiv. nymphaa, rosarum aa. ℥ij. syrup. acetosella acetosiat. citri, aa. ℥j. tinct. rosar. violar. aa. ℥j. m. S. Stäret. Francef.

℞. Tinctur. violar. rosar. aa. ℥j. β. spirit. vitrioli Martis ℥β. m. S. Tinctur. in Bier/dentur gr. 30. vel 40. instillari possunt ceteris hæc secundariæ.

In forma Emulsionis ℞. semina 4. frigid.

gid maj. aa. Zij. aqu. taraxaci, cichor. rosar. aa. q. f. l. a. Emulsio, adde eboris sine igne, C. C. sine igne aa. ℥℔. antiseptici Rorerii ℔℔. edulcoretur Iulepo rosarum vel saccharo perlato, S. Köstlich Kühl- und Stärck-Milch.

In forma Electuar. Recipe, Conserv. rosar. vitriolat. flor. cichor. rad. cichorii, acetosella aa. ℥j. conserv. pulpa citri ℥℔. eboris sine igne ℥℔. cum syrup. acetosa q. f. Electuarium, S. Säuerliche Stärck-Pattverge/hac etiam aliis in morbis prescribi possunt, ubi alterantia & confortantia requiruntur.

Febris quotidiana continua.

Curatur ut alia febris putrida, omissa P. S. quæ non admittenda, oritur enim à pituita, non veto sanguine vel plethora.

Hinc pertinet & febris Tartarea hospitalis in hypochondriis, & typum quotidianæ continuæ nonnunquam assumit, ad sunt signa scorbuti & tartarus copiose excernitur cum urina, unde valde rubet. In hac conveniunt illa febrilia quæ præter vim diaphoreticam vim habent tartarum resolvendi & per urinam expellendi, ut spiritus talis tartari volatilis, & illa medicamenta in febris tertiana continua allata.

Recipe, Elixir febril. Mysisch. ℥iij. S. Sonderlich Elixir 30. Tropfen zwey Stundvorm Eisen.

Recipe, Tartari vitriolati ℔ij. salis absynth. centaur. minor. aa. ℔℔. dividatur in 2. partes æquales. S. Digestiv-Pulver auf 2. mahl pro confortatione.

Recipe, Tinctur corallor. cum spiritu cordis cervi ℥ij. S. Köstliche Herghstärckende Corallen-Tinctur 9. 11. 13. Tropfen auff einmal.

Febris continua quartana.

Conveniunt hic purgantia quæ respiciunt & pituitam & melancholiam, qualia sunt pulvis dialenæ Montagnani, Extract. Melanagog. Quercetani. Et cum humor melancholicus unâ vice non possit evacuati, per vices purgatio instituetur, hinc præferuntur vina medicata alternis diebus vel horis matutinis bonus haustus sumendus. ut

Recipe, Herb. fumarie Mj. epithymi M℔ flor. borrag. buglos. aa. p. ij. radic. filicis ℥j. folior. fennell. ℥x. radic. hellebori nigri ppat. ℥iij. caryophyllor. maceris aa. ℥j. Crem. tartari ℥ij. passul. min. ℥j. Incisa includantur nodulo. S. Säcklein in ein Maß Wein

Febres symptomatica.

Hæ sunt variæ, (vel enim supervenire potest vulneribus, alia oritur ex lacte corrupto, ut in nutricibus & puerperis, læpe accidit; alia ex hypochondriorum inflammatione & tunc vocatur cardialgia [Hergh-Gespann /] & familiaris est infantibus, signum est ejus, quando infra est costas in hypochondriis digitum injicere non possum: in hoc conveniunt carminativa & leniter purgantia, externe linimentum cardiacum Schröderi.

Febris symptomatica quoque in infantibus lumbricitantibus deprehenditur, quia lumbricorum patria est putredo, ibi egregium est radix mechoacana in jusculo vel cum pulve, multum enim habet saporem.

In puerperis à secundinarum retentione talis febris oritur, in hoc casu Elixir proprietatis præstantissimum, ut pote quod habet vim balsamicâ, confortandi cor & cerebrum & præservat à putredine.

Febres intermittentes.

In his Febribus intermissionis causa & quare per certos paroxysmos invadant & recurrant, quærenda est, in particularum quantitate & in earum foco.

In quantitate, si particulæ inter se invicem sint disproportionatæ, fermentatio citius oritur ut & si in majori copia adsint, tunc citius febres recurrunt.

Ratione qualitatis, si particulæ sint & fiant nimis volatiles tenues, pro diversitate tunc illarum citius aut tardius recurrit morbus.

Si in tali foco hæreat caula morbifica febrilis, qui sit admodum porosus, facile transpirabilis, citius afflunt febres.

Tertiana intermittens.

Despecificis ante paroxysmum habet Riverius quædam v.g.

Bz. Salis antifebr. Mynsicht. vel quod remanet in destillatione, Spiritus salis armoniaci ℞. vel. ℞j. bezoartici Martialis gr. xij. ossis sapie ℞j. Misc. f. pulvis, detur in aq. Card. bened. ante paroxysmum, vel

Recipe, C.C. Philosophicè ppti ℞j. Salis prunelle ℞j. antimon. diaphoret. gr. viij. Misc. fiat pulvis in 2. partes æquales dividendus, detur bis ante paroxysmum.

Die v. intermissionis detur sequens;

Recipe, Aq. peiroselini ℞ij Card. bened. ℞j. cichor. ℞j. theriacalis simplicis ℞vj. Syrup. de s. radicibus ℞j Spirit. sulphur. per campanam ℞. Misc. S. Alle Stund 2. Löffelvoll den guten Tag.

Sæpe scorbutus hanc comitatur, tunc convenit sequens. Recipe, Tinctur. bezoart ℞j. Spirit. cochlear. ℞j. Misc. S. Zwanzig Tropfen a. i. m. vel

Recipe, Extract. centaur. min sine Sp. V. parati ℞. antimon. diaphoret. gr. xij. salis antifebrilis gr. viij aq. centaur. min. ℞j. fumarie ℞ij. M. f. haustus.

Spina dorsi potest inungi unguent. rosat. popul. santal. &c. Et ut sudores promoveantur & non prohibeantur possunt etiam præmissis universalibus exhiberi sudorifera.

Sæpe febris hæc tertiana conjunctum habet alvi fluxum.

Ubi conveniunt illa quæ habent vim abstergendi, ubi conveniunt clysteres ex abstergentibus hebis & adstringentibus, Rhubarbar, etiam optimè convenit.

Febris tertiana Nota habet easdem indicationes.

Humores sunt evacuandi quod fit per cholagogâ & phlegmagoga, ut & per vomitoria, causa enim hæret vel in ventriculo, licet non in interiori cavitate tamen in ejus glandulis vel vasis; Sudorivera hic vel plane possumus omittere.

Febris intermittens quartana.

Vulgò vocatur Medicorum Opprobrium; Hic notandum, purgantia ne hylum in hac febre efficere, sed vires potius consumere & massam sanguineam de pauperare: sunt ergo ea saltem adhibenda, qua, quod fixum est, exaltant & volatile reddunt & in tota massa sanguinea pneumatica inducunt in hoc consistit tota curatio, Talia sunt; Sal tartari volatile, Chin China. flor. salis armoniaci, Spiritus salis armoniaci falsus.

Febres maligna & pestilentialia.

Particula fermentativa quæ alias excitant febres, si conjunctam habent malignitatem oriuntur febres maligna & pestilentes.

Febris

Febris pestilentialis & maligna differt quoad gradum, in febris pestilentiali materia est acrior & plures intereunt.

Causa febrium pestilentialium est vel *colliquatio* massæ sanguineæ vel *coagulatio*; in colliquatione tota massa sanguinea dissolvitur & mutatur in ichorem, unde sanguis non magis fibrosus inepus est ad nutritionem, circulationem (in denulla circulatione) Spirituum generationem; *colliquatio* autem ista oritur à particulis istiusmodi venenosis.

In peste recommendamus ol. succini camphoratum, cum vidissemus ista Medicamenta nihil prodesse, quæ hinc inde ab Authoribus præscribuntur, hinc me ipsum præservavi aceto aliquo theriacali in peste Hanoviae grassante.

In *coagulatione*: dantur enim multa venena quæ massam sanguineam coagulant, non aliter ac spiritus vitrioli lacti infusum coagulat.

Causæ mediata: Aër triplici modo (1) quatenus à ventis salubribus non ventilatur, ut particule heterogeneæ non purgentur ex aëre: (2) si scateat multis particulis putridis & fœtidis ortum habentibus vel ex lacubus vel locis putridis exhalantibus, quæ circumnantes in aëre ingrediuntur corpus vel inspiratione vel circumfusione: (3) primis qualitatibus, frigore & calore excitare potest tales febres malignas, non quod immediata generet venenum, sed quatenus constitutionem & apparatus morbosum excitat & parat in corpore, nam aër frigidus constringit poros ita ut non possit fieri transpiratio; quatenus jam autem aër est cali-

us p. n. agitat spiritus, & sanguinem facit acriorem &c.

Veneri ratio formalis consistit in acrimonia, in caustica corroderi & dissolventi massam sanguineam, sicut videtur illud in arsenico &c. Reliqua res naturales faciunt apparatus morbosum.

Animi pathemata possunt immediate generare febres malignas, unde nonnulli putant in obsidione urbium ex mœrore generari pestes, febres petechiales, quatenus mœror sanguinis figuram mutat in cuspidem; nihil enim quod Spiritus magis accendat quàm ira, metus, tristitia mœror.

Signa diagnostica desumuntur in febribus pestilentialibus symptomata collectivè, quæ in aliis disjunctim observantur; E. debeo Syndromen symptom, judicare.

(1) Pulsus est iuxqualis parvus & debilis, quia cor primario afficitur, unde pulsus mutatur & quia Spiritus vitales simul mutantur & destruuntur à veneno.

NB. Pulsus in febribus pestilentialibus est celerior & frequentior quàm calor exigit, & hoc est pessimum signum latet enim ibi aliquid maligni quod irritat cor, in ardentibus quidem etiam est frequens, quod exigit ibi ingens calor; hic vero calor non est adeo vehemens, nihilominus tamen pulsus est frequentior.

(2) Sitis vel est magna & admodum urget & quidem magis quàm calor requirit, vel planè nulla adest sitis, & nihilominus lingua est sicca & arida, quæ etiam pessimum signum.

Causa fitis est sal illud volatile acce quod vellicat nervos, hinc acida infringuntur in ap. istud sal ut acetum, decoctum citri, pulpa citri, aq. non convenit & actu frigida.

3) *In appetentia* in omnibus malignis appetitus est prostratus propter malignas particulas obsidentes orificium ventriculi, fermentumque ejus destruentes, & quia ex sanguine corrupto non potest regenerari, latet enim venenum sapissimè in ventriculo, ubi solutionem continui & dolorem excitat, inde plerumque sentiunt dolorem circa regionem stomachi.

4) *Nausea & Vomitus ex eadem causa.*

5) *Horror frequens & inordinatus*, mox conquiescunt de calore, mox de horrore & rigore, mox de dolore & frigore, in aliis febribus quid etiam horror est, sed non inordinatus.

6) *Totius corporis lassitudo*, vix observatur tamen in principio ab ægro seu astantibus, à Medico tamen debet observari quod potest ex actionibus.

7) *Capitis dolor, vigiliæ, delirium sæpe* adsunt in nonnullis vero sopor deprehenditur.

8) *Urina*, signa ex hac sunt maxime fallacia & si unquam fallax præbet indicium urina, illud hic maxime evenit.

Apparet sapissimè sanorum similis, quia causa formalis malignitatis non consistit in putredine & tali fermentatione: Sed potius in colliquatione & coagulatione si tamen conjuncta sit putredo, calor tunc maxime urget ut & venenum,

cum urina sæpe est crassa & turbida.

9) *Fluxus alvi*, est symptomata frequens oritur vel per se à colliquatione massæ sanguineæ vel à levissimo medicamento vel pharmaco, oritur sæpe diarrhœa talis lethalis quia propter illam colliquationem humores satis dispositi sunt ad talem fluxum.

10) *Lumbrici sæpius excernuntur*, & tum præter malignitatem summam habet conjunctam putredinem, ex qua generantur lumbrici.

11) *Sudores*, non sunt universales sed particulares, his in febribus præprimis circa collum & caput præsentuntur tales sudores.

12) *Unicum observatu dignum est oculorum rubor*, hinc in his febribus debemus inspicere linguam, oculos & manus.

Oculos, quia ex oculis possumus prædicere delirium, si calor in dies augeatur oritur rubedo in oculis, causa est quia vapores tales acres ascendunt ad cerebrum & inflammant aliquo modo meningis. E. ex eo potest delirium instans prædici si augetur rubor oculorum, à meningibus enim oritur tunica adnata. E inflammatis meningibus etiam rubedo fit in oculis.

Linguam etiam debemus inspicere, ut sciam an sit Hungarica quæ habet nigredinem siccitatem & asperitatem linguæ.

Manus etiam debemus tangere an palpitatio vel tremor percipiuntur, ex illis possumus prædicere malignitatem & convulsiones, quæ ut plurimum insequuntur.

13) *Ma-*

13) *Macula* ut plurimum apparent in malignis non tamen in omnibus, erumpunt propter effervescentiã sanguinis & vel criticè seu symptomaticè erumpunt, si symptomaticè pessimum signum, si 3. vel 4. die erumpunt, cum symptomatum mitigatione & sunt rubræ, tunc spes est.

Signa prognostica: omnis prognosis in febribus malignis est incerta & nihil certi potest prædici.

Pulsus æqualitas bonum signum, inæqualitas malum.

Pulsus sanorum similis cum aliis gravissimis symptomatibus pessimum.

Delirium cum convulsione malum.

Nota. *Surditas post 7. dies superveniens certissimum reconvalescentia signum.*

Urina cum aliis gravissimis symptomatibus sanorum similis pessimum est.

Si admodum copiosè excernatur, ita ut singulis diebus ager aliquot vasa impleat, est lethale signum & nunquam ferè evadunt, quia fit à colliquatione humorum; Sudores etiam tuti non sunt, & si alia adjecta symptomata per tales sudores non mitigantur, plerumque moriuntur, quia sudor iste est symptomatikus.

Alvi fluxus sæpè bonum est sæpè etiam malum signum est; si plus caloris deprehendatur quàm malignitatis tum primis diebus nocet, è contra si venenosa præpollat qualitas tum primis diebus cum agri commodo fluit alvus. Quoad maculas prognosis est; Macula quo magis rubent

eo minus nocent, livida verò & atra mortem denunciant.

Curatio.

Duas habemus indicationes præcipuas; febris indicat sui mitigationem & alterationem, humor peccans evacuationem; Venenositatis seu venenum correctionem per alexipharmaca & bezoartica.

Queritur, An purgantia vel V. S. admittenda?

R. Distinguendum; si majora adsint symptomata quam quæ à calore proficisci poterunt, tum prævalet venenositatis & magis nocebit V. S. & purgatio: Sin calor excedat & prævaleat, convenit V. S. & purgatio, ut & Emeticum primis diebus.

Purgantia debent esse leniora per alvum, *Vomitoria* vero fortiora & antimonialia. V. S. administranda in pede; hæc primis diebus.

Si magis se prodat malignitas quàm calor febrilis, ad bezoartica vel sudorifera alexipharmaca confugiendum.

Vesicatoria profunt in brachiis & pedibus, tribus vel quatuor locis possunt institui & excitari.

Formula.

In principio statim si alvus non sit aperta nec tamen audeamus exhibere purgans, poterit solvi hoc Enemate.

R. *Decocti florum & fructuum* ℥viij. adde *Electuar. lenitiv.* ℥ß. *visillum ovi*; *nitri cum antimonio fixi* ℥ß. *Mile. f. Enema.*

Præmis-

Præmissio hoc clystere ad ipsa alexipharmaca accedendum & expulsiua vel sudorifera.

Rec. *Aqua cordialis Herculis Saxonia* ℞.

tinctur. bezoart. ℞. vel ℞ij.

Syrup. de toto citri ℞j. Misc. f. potio.

S. *Schwistrunck* für einmal/ & post 6. horas reiteranda, nam primis diebus bis vel ter sudorifera reiterentur elapsis & post 6. vel 7. horis vel.

In forma pulveris

℞. *Pulv. bezoart. Sennert.* ℞j. vel ℞.

antimon. diaphoret.

nitri perlati aa. ℞. [vel ℞.]

Misc. f. Pulvis.

Interea frequenter exhibenda sunt *Cordialia* singulis etiam horis.

℞. *Aqua contra febres malignas aqua perlarum* aa. ℞ij.

confect. alkerm. de hyacinth. aa. ℞j.

vitri perlati ℞julep gemmat. ℞ij. Misc.

S. *Rüßlund Stärck-Wasser* alle halbe Stund/ oder alle Viertelstund einen Löffel voll.

Nota; Si sexui foemino præscribitur confect. alkerm. de hyacinth. & julep gemmat. incompleta tunc debent præscribi.

Emulsiones conveniunt ex seminibus refrigerantibus & veneno resistentibus, quia sc. sunt oleosa & acrimoniam humorum obtundunt.

℞. *Sem. Card. bened.* ℞ij.

citri ℞.

napi ℞j.

℞. *Card. bened.* ℞iiij. Misc. f. Emulsio.

adde *Syrup. acetosicatis citri* ℞. detur pro i. dosi; *Timans à Guldene flec.*

Riverius ex *Cratone* recommendat sequentem pulverem:

℞. *Salis prunelle* ℞.

bezoart. mineral. ℞j.

Camphor. gr. vj. Misc. fiat pulvis pro i. dosi.

Egregium usum etiam hic præstat *diascordium*, verum admodum cum sit calidum: E. ejus calor facile infringi potest si exhibeatur cum *aq. aliquâ cordiali frigida*, vel cum *emulsione frigida*: v. g.

℞. *Diascord. Fracastor.* Div. vel ℞ij.

aqua perlarum ℞j. Misc. fiat potio pro i. dosi.

Et cum sitis admodum urgeat neque tamen frigida tutò exhibeantur, poterit exhiberi ex iis quæ simul habent vim alexipharmacam, E. porus ordinatius ppandus; convenit *decoctum ex pomis citri*; hoc modo præscribatur.

℞. *Decocti citri Mynsichti* ℞. ij. S. *Ordinar-Franck* / bibat aget pro luitu.

Extremè pulsibus applicanda confortantia, v. g.

℞. *Aq carbuncul.* ℞.

pro *Epithemat. cordis* ℞vj.

aceti bezoartici.

ruta.

rubidai aa. ℞vj. Misc.

S. *Pulsivasser.*

℞. *Spe-*

℞. *Species pro epithemate cordis* ℥i℥. dividantur in tres partes æquales & includantur lacculis ex Syndone rubro num. 3. quorum unus in forma cordis fiat. S. Puls- und Herz- Säcklein mit dem vorhergehenden Pulswasser anzufeuchten.

Variola & morbilli.

Eadem Curatio qua februm malignarum, quia tamen etiam quædam habent peculiaria symptomata, quædam trahuntur.

Si plures decumbant infantes in una eadem domo. potest potius ordinarius præscribi hoc modo.

℞. Rad. scorzonæ ℥℥. contrajervæ ℥i. rasur. Cornu Cervi ℥i. terra sigillata ℥i [Dij] Flores aquilegæ, calendula aa p. j. Sem. aquilegæ, napi aa. ℥j Card. bened ℥℥. nutri ℥j. Incita & contusa includantur nodulo. S. Aufstreibendes Dürkheim's Bier.

Si adsit alvi fluxus cruentus seu symptomatikus convenient sequentia, ut Syrup. de symphyto Fernelii;

Clysteres lacte & radice symphyti.

Oculi præservantur si auro puro fricentur, item croco in aqua rosarum infuso, lacte muliebri; si fuerint valde inflammati conveniet ag. flor. cyani cum aliquot granis Sacchar Saturni.

In narium obstructione convenit oleum amygdalarum dulcium; butyrum majorana, butyrum recens. Observandum; In variolis & morbillis nequaquam styptica & frigida exhibenda, ne prout in multo videre est, natura prohibeatur & impediatur, quod si superint jam variola audacter, frigida propinari possunt, talia sc. qua simul precipitant ebullitio-

nem v. g. Ebur sine igne, corallia rubra, oculi cancerorum, margaritæ præparatæ, tuncque cessandum & abstinendum est ab usu medicamentorum diaphoreticorum.

Purgantia hic nullum habent locum propter motum contrarium, hinc ipsa clysmata sunt suspecta in principio. E. non nisi summa urgente necessitate applicanda.

Frequenter post variolas tussis remanet etiam in infantibus [l etiam alvi fluxus] unde facillimè in phthisi incidere possunt, nisi maturè subveniatur, unde conveniet hic sequens.

℞. Syrup. papav. errat.

de symphyt. Fernelii.

de jusubis aa. ℥j. Misc. |

S. Saft gegen das Reichen.

Hæctica.

Nota; Phthisis non potest esse absque febrî hæctica, attamen Hæctica absque Phthisi [seu exulceratione pulmonum] potest esse.

Eadem medicamenta & curationem habet cum Phthisi.

Hæctica in phthisi est instar symptoma.

Signa Hæctica sunt calor mordax & acris ob intemperiem sallam & acrem sanguinis, quæ intemperies probatur quod non possit nutriti, quod cutis sit squalida.

Calor æqualis in omnibus partibus præprimis in plantis pedum & volis manuum, labiorum siccitas & lris continua, appetitus prostratus.

Calor semper ab assumpto cibo magis affligens, quia particule succi nutritii in sanguinem delati effervescentiam au-

T c

gent,

gent, quia remisso illo caliditatis gradu illi novus calor percipitur, neq; dubitandum & in aliis febribus talem novum calorem adesse, in illo tamen majori gradu caloris minorem hunc non percipi credibile.

Contabescencia totius corporis.

Quær. An destillata, quæ ingrediantur partes habeant vim nutriendi, cum vis nutriendi consistat in viscositate?

R. Omnino.

Medicamenta debent esse refrigerantia & humectantia.

Externæ etiã adhibentur inunctiones pro spina dorsi, ut & epithemata pro regione hepatis.

Pulvis antihelicticus Poterii cujus dosi gr. v. est enim medicamentum chymicum ex antimonio, vel per se vel cum aliis pulveribus, potest exinde fieri rotula cum saccharo in aqua rosarum soluta.

L I E E R IV,
DE
Affectibus infimi ventris.

C A P. I.

De nimia ciborum appetentia.

§. I.

Alii per cupiditatem comedendi definiunt non solum in ventriculo sed & intestino duodeno.

§. 2. Pars affecta; *Orificium superius ventriculi* potissimum est causa.

§. 3. Causa non solum succus pancreaticus sed & fermentum ventriculi acidus si nimium effervescat & ace scat.

Saliva acuit quidem etiam appetitum, sed non potest esse causa proxima interna nimii appetitus; *Chylus* etiam quatenus plus justo detinetur in ventriculo, hoc modo etiam facilius ace scit.

Aër frigidior per accidens humorem reddit acidiorẽ, etiam animi pathemata, quia in iisdem tardius movetur sanguis sicque crassescit & obstructions parit, unde per consequens sanguis crassescit & ace scit.

Vinum sedat tamen quia continet in se particulas nonnullas stupefacientes & narcoticas.

Quando cibus non offertur hoc morbo laborantibus, illi faciliẽ incutunt in deliquium animi, ideo Practici commendant vinum ut reficiat.